Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0826U004692

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-08-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Малая Ганна Дмитрівна

2. Hanna Malaia

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0004-4164-4993

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: історія та археологія

Місце роботи здобувача: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 16401

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.81.99

Тема дисертації:

1. Мемуари як джерело з історії дисидентського руху в УРСР (1960-1980-ті рр.)

2. Memoirs as a source on the history of the dissident movement in the Ukrainian SSR (1960s–1980s)

Реферат/анотація:

1. Малая Г.Д. Мемуари як джерело з історії дисидентського руху в УРСР (1960- ті – 1980-ті роки). – Кваліфікаційна праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія». – Інститут історії України Національної академії наук України, Київ, 2026. Дисертацію присвячено джерелознавчому аналізу мемуарів як історичного та просопографічного джерела для висвітлення дисидентського руху в УРСР 1960–1980-х рр. У роботі досліджено процес формування корпусу мемуарних джерел, їх інформаційний потенціал, ступінь репрезентативності та особливості використання у реконструкції історії дисидентського руху УРСР. Метою дослідження є аналіз опублікованих мемуарів дисидентів як джерела для всебічного висвітлення дисидентського руху в УРСР 1960–1980-х рр., визначення їхнього інформаційного потенціалу, рівня достовірності, можливості їхнього залучення для реконструкції історичних подій і створення просопографічного портрету учасників. Джерельну базу дослідження становить корпус джерел особового походження, систематизований за видовою ознакою на три групи: епістолярій, щоденникові записи та мемуари, серед яких мемуари додатково

структуровано за класифікацією, що розрізняє мемуари про історичні події, автобіографічні спогади та біографічні мемуари. Методологічно робота поєднує джерелознавчу критику із сучасними підходами до аналізу его-джерел, центральним серед яких є наратологічний аналіз як спосіб простежити, яким чином автор мемуарів вибудовує оповідь, відбирає й упорядковує епізоди власного досвіду, конструює образ автобіографічного «я» та образ «іншого». Теоретичну рамку доповнюють концепції колективної пам'яті та постпам'яті, що уможливлюють дослідження взаємозв'язку між індивідуальними спогадами й колективними уявленнями спільноти про минуле, а також інструментарій просопографії, спрямований на реконструкцію соціального середовища дисидентської спільноти, позбавленої формалізованої організаційної структури. Дослідження саморепрезентації та авторефлексії у мемуарах виявило процес формування подвійної ідентичності учасників руху, за якого радянська самоідентифікація тривалий час співіснувала з національним самоусвідомленням. Усвідомлення національної ідентичності для багатьох майбутніх дисидентів розпочиналося з відчуття обмеженості культурного й мовного самовираження в офіційному радянському просторі, тоді як політика русифікації виступала маркером глибших структурних суперечностей радянського устрою. У початковий період це усвідомлення ще не супроводжувалося відкритим запереченням радянської системи: більшість майбутніх дисидентів вірила в можливість її реформування, а згортання «відлиги» спричинило особисту кризу цього покоління, після якої культурна й мовна самосвідомість трансформувалась у політичну позицію. Залучення інструментарію просопографії до аналізу мемуарів дало змогу реконструювати колективний портрет дисидентського середовища. Автор мемуарів моделює не лише власну біографію, а й мережу стосунків, у якій вона розгорталася. З огляду на відсутність формалізованої організаційної структури руху основну увагу зосереджено на колі довірчих знайомств, механізмах залучення до опозиційного середовища та формах прояву солідарності. З'ясовано особливості культурно-інтелектуального середовища дисидентського руху, насамперед у Києві як одному з його основних осередків. Розширення можливостей культурного самовираження в умовах «відлиги» поступово перетворювалося на об'єкт контролю з боку влади, що зумовлювало зміщення інтелектуальних контактів, творчих зустрічей та обговорень літератури й мистецтва у неформальні приватні простори – передусім квартири та майстерні. Простежено, що ретроспективний характер мемуарів визначає спосіб репрезентації подій дисидентського руху: автори надають їм наративної зв'язності, інтегруючи переломні моменти, такі як згортання «відлиги», хвилі арештів, судові процеси, появу правозахисних і громадських організацій, – у єдину історію розвитку власних переконань, при цьому мемуарні свідчення зберігають множинність інтерпретацій, що відображає внутрішню неоднорідність дисидентського середовища. Ключові слова: мемуари, джерела особового походження, просопографія, українська мемуарна традиція, історична пам'ять, дисидентський рух, національний рух, самвидав, репресії, пропаганда, радянський тоталітарний режим, КДБ УРСР, «перебудова», Україна, СРСР.

2. Malaya, H.D. Memoirs as a source on the history of the dissident movement in the Ukrainian SSR (1960s–1980s). – Qualifying scientific work on manuscript rights. Thesis for a degree of Doctor of Philosophy in specialty 032 "History and Archaeology" – Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2026.

The thesis is devoted to a source-critical analysis of memoirs as historical and photographical sources for the study of the dissident movement in the Ukrainian SSR during the 1960s–1980s. The study examines the formation of the corpus of memoir sources, informational potential, degree of representativeness, and the particularities of their use in reconstructing the history of the Ukrainian dissident movement. The aim of the study is to analyse published dissident memoirs as a source for a comprehensive examination of the dissident movement in the Ukrainian SSR during the 1960s–1980s, to determine their informational potential, level of reliability, their suitability for reconstructing historical events and creating prosopographical portrait of movement participants. The source base of the dissertation consists of a corpus of personal-origin sources, classified by type into three groups: correspondence, diary entries, and memoirs, among which the memoirs are further structured according to a classification that distinguishes between memoirs about historical events, autobiographical recollections, and biographical memoirs. Methodologically, the study combines source criticism with contemporary approaches to the analysis of ego-sources, foremost among which is narratological analysis as a means of examining how the

memoirist constructs the narrative, selects and orders episodes from their own experience, and constructs the image of the autobiographical “self” and the image of the “other.” The theoretical framework is complemented by concepts of collective memory and post-memory, which enable the study of the interconnection between individual memories and a community’s shared perceptions of the past, as well as the tools of prosopography, aimed at reconstructing the social environment of a dissident community lacking a formalized organizational structure. Research into self-representation and self-reflection in memoirs revealed a process of dual identity formation among movement participants, in which Soviet selfidentification coexisted for a long time with national self-awareness. For many future dissidents, the realization of national identity began with a sense of limitation in cultural and linguistic expression in the official Soviet sphere, while the policy of Russification, served as a marker of deeper structural contradictions of the Soviet order. In the early stages, this awareness was not yet accompanied by open opposition to the Soviet system: most future dissidents believed in the possibility of reforming the system, and the end of the “Thaw” triggered a personal crisis for this generation, after which cultural and linguistic self-awareness transformed into a political stance. The application of prosopography’s methods in the analysis of memoirs made it possible to reconstruct a collective portrait of the dissident community. The memoirist models not only his own biography but also the network of relationships within which it unfolded. Given the absence of a formal organizational structure within the movement, the focus is on the circle of trusted acquaintances, the mechanisms for recruitment into the opposition community, and the forms of solidarity. The study identifies the distinctive features of the cultural and intellectual milieu of the dissident movement, particularly in Kyiv as one of its main centres. The expansion of opportunities for cultural self-expression during the “Thaw” gradually became a target of state control, leading to a shift of intellectual contacts, creative gatherings, and discussions of literature and art into informal private spaces – primarily apartments and workshops. It has been observed that the retrospective character of memoirs shapes the way events of the dissident movement are represented: authors give them narrative coherence by integrating turning points, such as the end of the “Thaw,” waves of arrests, trials, and the emergence of human rights and civic organizations, into a single narrative of the development of their own convictions, while the memoirs retain a plurality of interpretations, reflecting the internal heterogeneity of the dissident community. Keywords: memoirs, sources of personal origin, prosopography, Ukrainian memoir tradition, historical memory, dissident movement, national movement, selfpublishing, repressions, propaganda, Soviet totalitarian regime, KGB of the Ukrainian SSR, “perebudova” (“perestroika”), Ukraine, USSR.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Малая Г. Культурно-інтелектуальне середовище українського дисидентства в Києві 1960–1970-х рр. у мемуарних наративах. Український історичний журнал. 2026. № 1. С. 124–137. DOI: https://doi.org/10.15407/uhj2026.01.124
- Малая Г. Просопографія та її можливості для створення колективного портрета дисидентів УРСР (1960–1980-ті роки). Українська біографістика. 2025. С. 311–324. DOI: https://doi.org/10.15407/ub.26.311
- Малая Г. Події "Празької весни" у світлі мемуаристики та епістолярію українських дисидентів. Наукові записки НаУКМА. Історичні науки. 2024. Т. 7. С. 95–101. DOI: https://doi.org/10.18523/2617-3417.2024.7.95-101

- Малая Г. Національне питання в дисидентському русі: український досвід і глобальний контекст. Чорноволівські читання: Матеріали IX Науково-практичного форуму (Київ, 12 квітня 2025), редактори Василь Деревінський, Богдан Паска, Ярослав Секо та Олена Шипотілова. Бескиди, 2025

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0123U105350

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Томозов Валерій В'ячеславович

2. Valerii V. Tomozov

Кваліфікація: д. і. н., с.н.с., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4052-9438

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Паска Богдан Валерійович

2. Bohdan V. Paska

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5452-5254

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Деревінський Василь Федорович
2. Vasyl F. Derevinskyi

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5967-2328

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет будівництва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02070909

Місцезнаходження: проспект Повітряних сил, Київ, 03037, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Любовець Надія Іванівна
2. Надія І. Любовець

Кваліфікація: д. і. н., к.і.н., с.н.с., 07.00.06, 27.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8811-6627

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Код за ЄДРПОУ: 05417058

Місцезнаходження: проспект Голосіївський, Київ, 03039, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бажан Олег Григорович
2. Oleh Bazhan

Кваліфікація: к. і. н., старший науковий співробітник, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2328-4512

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Стяжкіна Олена Вікторівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Стяжкіна Олена Вікторівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Хромова Ірина Костянтинівна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна